

Metodické listy pro střední školy k inscenaci Janáčkovy opery NdB Rusalka

Tento materiál je určen školní třídě střední školy pro přípravu na představení inscenace Rusalka v režii Davida Radoka. Materiál obsahuje:

- Online kvíz o Antonínu Dvořákovi
- Obsah opery Rusalka
- Aktivitu zaměřenou na způsoby inscenování
- Dokument o inscenaci Rusalka v NdB

Aktivitu doporučuji rozdělit do dvou vyučovacích hodin.

KVÍZ

Kvíz o Antonínu Dvořákovi se studenty zabere cca 30 – 40 minut, včetně online dokumentu dostupného na YouTube. Může jít jak o opakování této látky nebo o prvotní seznámení s A. Dvořákem, jde o základní informace. Odkaz na prezentaci s kvízem:

Před spuštěním ve třídě si kvíz projděte pro vaši lepší orientaci během hry se studenty.

Před spuštěním kvízu rozdělte studenty do skupin a na tabuli vytvořte prostor pro zapisování získaných bodů z jednotlivých otázek. Bod za správně dopovězenou otázku získává skupina, která se jako první přihlásí a odpoví správně. Samozřejmě je možné tento koncept, jakkoliv modifikovat.

AKTIVITY K INSCENACI RUSALKA

Pro pedagogy:

Přečtěte si se studenty obsah opery, buďto společně nebo ve skupinkách. A společně se zamyslete nad tím, jaká témata můžou být v opeře skryta. Poté přejděte na aktivitu spojenou s libretem.

Rusalka

Antonín Dvořák

PRVNÍ DĚJSTVÍ:

Na palouku u jezera tančí v noci při měsíci lesní žínky a lašují se starým vodníkem. Jediný, kdo se neveselí, je Rusalka. Touží stát se člověkem, mít lidské tělo a duši, aby mohla probudit lásku v neznámém, který se sem při lovu chodí koupat do jezera. Rusalka nedbá vodníkovy varování a vyhledá Ježibabu. Ta jí přičaruje lidskou duši i postavu za velkou odměnu: Rusalka musí obětovat svůj průsvitný vodní šat a svůj hlas. Ještě těžší je další podmínka: nepodaří-li se němé Rusalce udržet si lásku člověka, bude prokleta žít v hlubině a její vyvolený se stane obětí jejího prokletí. Rusalka se nedá odradit a sotva se v lese setká s princem, získá si svoji krásou jeho srdce. Princ si ji odvede na zámek.

DRUHÉ DĚJSTVÍ:

Na zámku se chystá svatba, ale zdá se, že Rusalka není místními vítána, kuchtík a hajný tuší, že není člověk jako oni. Mezi svatebními hosty je i krásná cizí kněžna, jejíž živočišná smyslnost je v příkrém kontrastu k Rusalčině tiché něze. Kněžna prince nemiluje, ale ctižádost ji nutí k boji o jeho přízeň. Přelétavý princ, opojen její krásou, zapomíná na svoji nevěstu. Vodník, který se z obavy o Rusalku přestěhoval do zámeckého rybníku, smutně sleduje Rusalčin žal. Při slavnostním plese princ Rusalku bezohledně odvrhne a věnuje se jen kněžně. Vodník bere nešťastnou Rusalku k sobě do vody a proklíná prince. Vyděšený princ hledá záchranu u kněžny. Ta jej ale rozhodně odmítá.

TŘETÍ DĚJSTVÍ:

Rusalka o samotě truchlí u jezera. Znovu vyhledá Ježibabu, ráda by se vrátila ke svým sestrám. Bylo by to možné, ale podmínka je příliš krutá: Rusalka, která prince stále miluje, by musela prokletí živlů smýt jeho vlastní krví. Rusalka raději volí svůj nešťastný úděl, jen aby princ mohl žít ve štěstí. Netuší, že její oběť je marná. Princ, prokletý vodníkem, onemocněl. Kuchtíka a hajného, kteří přišli k Ježibabě pro lék, vodník zažene zpět. Princ se jako v mátohách vrací do lesa na místo,

kde se kdysi poprvé setkal s Rusalkou. Znovu po ni touží, prosí ji za odpuštění a přivolá k sobě z jejich polibků smrt. Opera končí velkým zpěvem Rusalčina odpuštění.

Zdroj: AKADEMIE KLASICKÉ HUDBY, Z. Ú. Antonín Dvořák - dílo. AKADEMIE KLASICKÉ HUDBY, Z. Ú. Antonín Dvořák [online]. [cit. 2024-08-15].

Dostupné z: <https://www.antonin-dvorak.cz/dilo/rusalka/>

ÚKOL 1

Na úvod si pusťte alespoň předeheru z opery pro navození atmosféry. Následně diskutujte se studenty nad náladou hudby, jak na ně působila, jaké emoce by mohla vyjadřovat, jaké prostředí.

ÚKOL 2

Rozdejte studentům do skupin libreto, rozdejte jim role. (Jeden člověk může mít např. jednu větší a jednu menší roli.) Soupis rolí:

1. Rusalka
2. Vodník
3. Princ
4. Ježibaba
5. Cizí kněžna
6. Tři lesní žínky (stačí, když bude číst jedna osoba)
7. Hajný
8. Kuchtík
9. Lovec
10. Rusalky, princova družina, svatební hosté (stačí, když bude číst jedna osoba)

Zadejte studentům, aby si text libreta přečetli v rolích (tedy dramaticky).

Po přečtení libreta dejte studentům za úkol diskutovat nad tím, jak si představují jednotlivé postavy, a hlavně které texty, popřípadě postavy jim přijdou pro děj zbytečné (pokud nějaké) a které by vyškrtli. Jaké jsou vztahy mezi hlavními postavami? Jsou tam nějaké? Ať si studenti na chvíli zkusí představit, že jejich skupinka je inscenační tým, který má za úkol přistoupit k této naší světoznámé opeře zcela nově, tak aby bavila i současnou mladou generaci. A ať se zamyslí, která témata v textu našli, a která by chtěla co nejvíce rozvinout ve své výsledné inscenaci Rusalky.

ÚKOL 3

Následně nechte skupinky jednotlivé návrhy změn a charakteristiky postav prezentovat ostatním.

A zkuste, popřípadě se zbytkem třídy, klást návodné otázky ke změnám tak, aby je studenti museli obhajovat / vysvětlovat. (Jaké téma tedy jejich tým chce divákům vypíchnout? Co má být hlavním poselstvím? Proč postavy či text vyškrtli?)

ÚKOL 4

Po odprezentování všech skupinek. Studentům přečtěte následující text:

Krása tvůrčího procesu je v jeho neopakovatelnosti. Nelze hrát Rusalku stále stejně, právě to je práce režiséra, dramaturga, scénografa či kostýmního výtvarníka, dirigenta, tedy zkrátka celého inscenačního týmu, aby jejich pojetí jakéhokoliv díla bylo nové, a přitom zachovalo původní myšlenku. Není to vždy lehké, a ne každý nápad je diváky přijat s nadšením. Změny v opeře mohou vznikat jen za spolupráce režiséra s dirigentem. Činohra to má snažší, pracuje jen s textem, v opeře je třeba myslet i na hudbu a případné změny/škrtky udělat tak, aby respektovaly hudební jazyk autora a zákonitosti hudby, jako harmonie apod. V inscenaci Davida Radoka a Marko Ivanoviče, která je v současnosti ke zhlédnutí v Janáčkově opeře NdB je vynechána postava Hajného a Kuchtíka, nebo třeba árie Ježibaby. Režisér měl jasný záměr ukázat příběh Rusalky pravdivě, bez pohádkového pozlátka, a tak nám žánrem vzniká spíše psychologické drama než mnohými očekávaná pohádka. Ne však dopsáním jiných textů, úpravou charakterů jednotlivých rolí a podobně, stačilo pouze vynechat několik scén. To, co tedy uvidíte na prknech NdB bylo v díle A. Dvořáka ukryto po celou dobu, jen díky režijní koncepci můžeme příběh vidět z jiného úhlu.

ÚKOL 5

Pusťte si společně dokument k inscenaci Rusalka (12 min):

